

I. STUDII, CERCETĂRI, ARTICOLE

O ROMÂNIE ACCESIBILĂ ÎNTR-O EUROPĂ FĂRĂ BARIERE

IRINA MOROIANU ZLĂTESCU*

Abstract:

The dimensions of the International Convention on the rights of persons with disabilities and the range of issues brought into discussion, as well as its monitoring, implementation strategy and related operational plans, developed at international, regional and national level, represent a challenge for the human rights specialists, all the more so, since the acceptance of discrimination on grounds of disability is deeply rooted in many societies.

Keywords: disability, dignity, human rights, protection and advocacy, monitoring, strategy, operational plan.

Résumé:

Les dimensions de la Convention internationale relative aux droits des personnes handicapées et l'éventail des questions débattues ainsi que son suivi, sa stratégie de mise en œuvre et ses plans opérationnels connexes, élaborés au niveau international, régional et national, représentent un défi pour les spécialistes des droits de l'homme, puisque, de toute évidence, l'acceptation de la discrimination fondée sur le handicap est profondément enracinée dans de nombreuses sociétés.

Mots-clés: handicap, dignité, droits de la personne, protection et plaidoyer, suivi, stratégie, plan opérationnel.

La 13 decembrie 2016 se împlinesc zece ani de la adoptarea de către Organizația Națiunilor Unite a Convenției internaționale privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPD)¹, care până în prezent a fost semnată de 160 de state. Adoptarea acestui document a avut loc la 61 de ani de la adoptarea Cartei ONU, în al cărei preambul se reafirma credința în „drepturile omului, demnitate, valoarea persoanei umane și în egalitatea în drepturi a bărbaților și a femeilor”, la 58 de ani de la adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului, la 51 de la adoptarea Convenției internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială², la 40 de ani de la semnarea și, respectiv, la 30 de la intrarea în vigoare a Pactelor internaționale ale drepturilor omului și a altor convenții care priveau persoanele cu dizabilități. Omenirea avea să facă un pas înainte sub aspectul recunoașterii demnității

umane prin adoptarea unui instrument juridic cu forță obligatorie și valoare universală.

Din păcate, cele mai multe încălcări ale drepturilor omului au ca victime persoanele care nu pot lupta total sau parțial pentru drepturile lor. Este vorba, de sigur, de persoanele cu dizabilități.

În același timp credem că ar fi cazul să menționăm și de adoptarea de către Adunarea generală a ONU a Declarației privind drepturile persoanelor cu dizabilități, prin Rezoluția 3447 (XXX), din 9 decembrie 1975. Prin acest document se preciza, în art. 3 și respectiv art. 10, că „persoanele cu dizabilități au dreptul inerent la respectarea demnității lor umane”, acestea, „indiferent de originea, natura și gravitatea dizabilității lor, au aceleași drepturi fundamentale ca și concetățenii de aceeași vârstă, care implică în primul rând dreptul de a se bucura de o viață decentă, la fel de normală și completă pe pe cât posibil”³. Totodată, persoanele cu dizabilități „sunt protejate împotriva oricărei exploatari, a tuturor reglementărilor și tratamentelor cu un caracter discriminatoriu, abuziv sau degradant”⁴.

Un pas înainte la reprezentat declararea Deceniului persoanelor cu dizabilități 1982–1992,

* Prof. univ.dr., director Institutul Român pentru Drepturile Omului, membru titular AIDC.

¹ Adoptată de Adunarea Generală a ONU la 13 decembrie 2006. Ratificată de România prin Legea nr. 221/2010 pentru ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, publicată în M. Of. I, nr. 792 din 26 noiembrie 2010.

² A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, Emil Marinache, Rodica Șerbănescu (coord.), *Documente internaționale privind combaterea torturii și a tratamentelor inumane sal degradante*, IRDO, 2002, p. 42 și urm.

³ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, Anna Maria Neagoe, Marius Mocanu, *Drepturi egale și mediu accesibil*, IRDO, București, 2014, p. 17.

⁴ Ibidem, p. 18.

prilej cu care ONU a precizat că anumite persoane nu se mai află în situația de a fi egalul celuilalt din cauza unor dizabilități atunci când apar obstacole culturale materiale și sociale la care anumite persoane nu pot avea acces în diverse sisteme ale societății care sunt la îndemâna celorlalți indivizi din comunitate. Această definiție a adus pentru prima oară în plin plan elemente importante ale raporturilor dintre persoanele cu dizabilități și mediul în care acestea activează. Acest deceniu s-a încheiat prin adoptarea de către Adunarea generală a ONU a Regulilor standard privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități, prin Rezoluția 48/96 din 20 decembrie 1993⁵.

Este vorba de 22 de reguli care au la bază principiul potrivit căruia egalitatea în drepturi înseamnă că nevoile tuturor au o importanță egală, că în funcție de aceste nevoi societățile trebuie să funcționeze, iar toate resursele trebuie utilizate în așa fel încât să garanteze tuturor posibilitatea de a participa în mod egal la viața comunității. Egalitatea de șanse desemnând procesul prin care diverse sisteme ale societății, cadrul material, serviciile, activitățile și informațiile să fie accesibile tuturor și, desigur, în mod special persoanelor cu dizabilități.

La 10 ani după publicarea acestor reguli, Adunarea generală a Consiliului Economic și Social a ONU a prezentat raportul intitulat: Examen și evaluare a programului de acțiune mondial privind persoanele cu dizabilități⁶. În acest raport se evidențiază că la sfârșitul celui de-al doilea deceniu consacrat de ONU persoanelor cu dizabilități guvernele s-au angajat în mod ferm în egalizarea șanselor persoanelor cu dizabilități și promovarea drepturilor lor. Credem că ar trebui menționat și faptul că la Conferința mondială împotriva rasismului, discriminării rasiale, xenofobiei și a intoleranței asociate acestora, de la Durban din septembrie 2001, s-a recomandat Adunării generale ONU să elaboreze o convenție internațională privind drepturile persoanelor cu dizabilități. În acest scop Adunarea generală a aprobat prin Rezoluția 56/168 din decembrie 2001

⁵ Ibidem, pp. 70-105.

⁶ A se vedea raportul raportorului special al Comisiei de dezvoltare socială asupra modului de aplicare a Regulilor standard privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități, la finalul celui de-al treilea mandat (2000-2002) E/CN.5/20002/4.

crearea unui comitet special pentru elaborarea acestei convenții.

Trei ani mai târziu, un proiect de supliment la cele 22 de reguli menționate mai sus a fost suspus examinării Adunării generale a Consiliului Economic și Social a ONU. Preocupări pentru egalitatea în drepturi și nediscriminarea persoanelor cu dizabilități au existat și la nivelul Organizației Internaționale a Muncii⁷, Organizației Mondiale a Sănătății și UNESCO, dovadă fiind documentele în materie elaborate de acestea.

La nivel regional european a existat o preocupare permanentă pentru crearea unei lumi fără bariere pentru toate persoanele. Menționăm mai întâi reglementările din cadrul Consiliului European. Încă de la începutul acestuia demnitatea persoanei s-a aflat în atenția Consiliului. Astăzi, după cum arată declarațiile, cartele, convențiile elaborate la nivelul său, acestea se bazează pe integritatea ființei umane și inviolabilitatea persoanei.

Astfel, Convenția europeană a drepturilor omului consacră art. 1, dreptului la viață și prevede că dreptul la viață al oricărei persoane este protejat de lege.

Protocolul 12 la Convenție reafirmă principiul fundamental potrivit căruia toate persoanele sunt egale în fața legii și au dreptul la o protecție egală. Același protocol precizează egalitatea tuturor prin garanția colective a unei interdicții generale a discriminării, nu împiedică statele membre să ia toate măsurile ce se impun pentru a promova o egalitate deplină și efectivă cu condiția să răspundă unei justificări obiective și rezonabile.

Mai amintim dintre documentele adoptate în cadrul Consiliului European: Planul de acțiune pentru promovarea drepturilor și a deplinei participări a persoanelor cu dizabilități în societate: îmbunătățirea calității vieții persoanelor în Europa 2006–2015 și Recomandarea (2011) 14 cu privire la participarea persoanelor cu dizabilități în viața politică și publică⁸. Totodată, se regăsesc prevederi speciale și în reglementările cu caracter

⁷ A se vedea Andrei Popescu, Mircea Duțu, Organizația Internațională a Muncii: bilanț și perspective, în Convențiile Organizației Internaționale a Muncii ratificate de România, IRDO, 1997, pp. 4-20; Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile Omului – Un sistem în evoluție*, IRDO, 2008, p. 70.

⁸ A se vedea Irina Morianu Zlătescu (coord.), *Rights of persons with disabilities in Romania. Recent developments*, IRDO, 2014, p. 6.

general: Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, Convenția europeană pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei, Convenția privind drepturile omului și biomedicina, Carta Socială Europeană, Carta Socială Europeană Revizuită, aceasta din urmă reluând ideea interzicerii oricăror forme de discriminare.⁹ Această carte, care de altfel reprezintă pandantul Convenției europene a drepturilor omului în materie de drepturi economice și sociale, acționează pentru promovarea, protejarea și dezvoltarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și păstrarea caracterului indivizibil și interdependent al tuturor drepturilor omului, indiferent dacă este vorba de drepturi civile, politice, economice sau culturale. Nu trebuie omis faptul că articolul 15 se referă direct la autonomia, integrarea socială și participarea la viața comunității a persoanelor cu dizabilități. Acest articol stă la baza interzicerii oricărei discriminări a persoanelor cu dizabilități și demonstrează, o dată în plus, că problema dizabilității/handicapului ține de drepturile omului și nu de domeniul medical.

La nivelul Biroului Instituțiilor Democratice și de Drepturile Omului (BIDDO) al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa există, de asemenea, un interes special legat de participarea la viața politică a persoanelor cu dizabilități și privind elaborarea unor indicatori referitori la dreptul de participare la viața politică a acestora.

Uniunea Europeană a fost și ea, la rândul ei, preocupată de problema persoanelor cu dizabilități, dar pentru a îndepărta nedreptățile cu care se confruntă aceste persoane avea nevoie să elaboreze un cadru legal. Astfel art. 13 din Tratatul de la Amsterdam reprezintă baza legală care permite Uniunii să lupte împotriva oricăror forme de discriminare. De altfel, acest tratat recunoaște oficial că nu este suficient să se pună în aplicare măsuri specifice pentru asigurarea egalității și nediscriminării ci se impun politici și măsuri de ordin general pentru egalitatea de șanse. Mai

⁹ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Human Rights a Dynamic and Evolving Process*, Ed. Pro Universitaria, 2015, p. 298.

târziu, la 17 iunie 1999, Consiliul Uniunii Europene a adoptat o rezoluție prin care invită statele membre să-și întărească politicile naționale în domeniul ocupării forței de muncă și, în colaborare cu partenerii sociali și organizațiile neguvernamentale ale persoanelor cu dizabilități, să pună accentul în mod special pe posibilitățile de angajare în muncă a persoanelor cu dizabilități, să elaboreze măsuri politice pozitive și preventive adecvate pentru a contribui la inserția acestora pe piața muncii, în sectorul public și privat, și desigur a activităților independente, și să asigure o atenție specială condițiilor oferite de dezvoltarea societății, de informare asupra noilor posibilități pentru persoanele cu dizabilități, dar și asupra încălcărilor drepturilor omului la care aceste persoane sunt supuse.

Amintim, de asemenea tot la nivelul Uniunii Europene, Tratatul de funcționare a Uniunii Europene (TFUE) care solicită Uniunii, potrivit art. 10, să combată orice discriminare pe motiv de dizabilități în definirea și punerea în aplicare a politicilor și acțiunilor sale. Totodată, i se conferă Uniunii, potrivit art. 19 din Tratat, puterea de a adopta o legislație care să contribuie la combaterea unei astfel de discriminări¹⁰.

De altfel, Uniunea Europeană a făcut din demnitatea umană un principiu fundamental. Astfel, Carta drepturilor fundamentale prevede în art. 1 că „Demnitatea umană este inviolabilă. Ea trebuie să fie respectată și protejată”, Carta continuă cu prezentarea componentelor acestui principiu pentru ca în art. 21 să interzică discriminarea pe motiv de dizabilități, iar în art. 26 să prevadă că: „Uniunea recunoaște și respectă dreptul persoanelor cu dizabilități de a beneficia de măsuri care să le asigure autonomia, integrarea socială și profesională, precum și participarea la viața comunității”¹¹.

Menționăm, de asemenea, Carta Comunitară privind drepturile sociale fundamentale ale lucrătorilor, Regulamentul (CE) nr. 1107/2006 din 5.07.2006 privind drepturile persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă pe durata călătoriei pe calea aerului, Regulamentul

¹⁰ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Discriminarea multiplă și lupta împotriva ei*, în „Drepturile Omului”, nr. 3/2014, pp. 9–10.

¹¹ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Human Rights a Dynamic*. op. cit., p. 298 și urm.

(CE) nr. 1371/2007 din 23.10.2007 privind drepturile și obligațiile călătorilor din transportul feroviar, Regulamentul (U.E.) nr. 1177/2010 din 24.11. 2010 privind drepturile pasagerilor care călătoresc pe mare și pe căi navigabile interioare și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 și Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu handicap: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere¹² ș.a.

Dar, modul în care sunt respectate și aplicate reglementările Uniunii Europene privind drepturile omului de către statele membre reprezintă una din activitățile esențiale ale Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene¹³. Ca membru în mecanismul de promovare și monitorizare a implementării Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități la nivelul Uniunii Europene¹⁴, potrivit art. 33.2 din Convenție¹⁵, Agenția a realizat o serie de studii și cercetări privind capacitatea juridică a persoanelor cu dizabilități intelectuale, accesul la servicii medicale a persoanelor cu dizabilități, drepturile copiilor cu dizabilități, dreptul la viață independentă ș.a.¹⁶. De asemenea, Agenția desfășoară ample activități legate de indicatorii referitori la participarea politică a persoanelor cu dizabilități și colaborează cu BIDDO al OSCE pe acest domeniu.

La nivel național, drepturile persoanelor cu dizabilități au fost reglementate, în primul rând în Constituția României¹⁷. Dar, în această materie au fost adoptate o serie de legi, ordonanțe și hotărâri de guvern dintre care cităm cu titlu de exemplu de Hotărârea de Guvern nr. 1175/2005 privind

¹² Ibidem.

¹³ În legătură cu Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene și activitățile sale a se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Agenția Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene*, în „Drepturile Omului”, nr. 3/2008, pp. 3–6.

¹⁴ Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități este primul document internațional din domeniul drepturilor omului ratificat de Uniunea Europeană.

¹⁵ Mecanismul de promovare și monitorizare a implementării Convenției constituit la nivelul Uniunii Europene este format din Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, Parlamentul European, Ombudsmanul European și Forumul European al Dizabilității.

¹⁶ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Promovarea și protecția drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană (I)*, în „Drepturile Omului”, nr. 1/2013, pp. 7-19.

¹⁷ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Constitutional Law in Romania*, Ed. Kluwer, London, 2013, p. 15.

aprobarea Strategiei naționale pentru protecția, integrarea și incluziunea socială a persoanelor cu handicap în perioada 2006 – 2013; Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, Hotărârea de Guvern nr. 268/2007 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, Hotărârea de Guvern nr. 430/2008 pentru aprobarea Metodologiei privind organizarea și funcționarea comisii de evaluare a persoanelor adulte cu handicap, Hotărârea de Guvern nr. 23/2010 privind aprobarea standardelor de cost pentru serviciile sociale, Hotărârea de Guvern nr. 787/2007 privind stabilirea unor măsuri pentru asigurarea aplicării Regulamentului (CE) nr. 1.107/2006 din 5.07.2006 privind drepturile persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă care călătoresc pe calea aerului, Hotărârea de Guvern nr. 425 din 26 iunie 2013 privind stabilirea unor măsuri pentru asigurarea aplicării Regulamentului (UE) nr. 181/2011 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 februarie 2011 privind drepturile pasagerilor care călătoresc cu autobuzul și autocarul și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004, Hotărârea de Guvern nr. 1061/2013 privind stabilirea unor măsuri pentru asigurarea aplicării Regulamentului (UE) nr. 1.177/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 noiembrie 2010 privind drepturile pasagerilor care călătoresc pe mare și pe căi navigabile interioare și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2.006/2004, Legea nr. 292/2011 privind asistența socială și Ordinul ministrului muncii, familiei, protecției sociale și persoanelor vârstnice nr. 67/2015 privind aprobarea Standardelor minime de calitate pentru acreditarea serviciilor sociale destinate persoanelor adulte cu dizabilități. Menționăm, de asemenea, de Hotărârea de Guvern nr. 655/2016 pentru aprobarea Strategiei naționale „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități” 2016 – 2020 și a Planului operațional privind implementarea Strategiei naționale „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități” 2016 – 2020.

¹⁷ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Constitutional Law in Romania*, Ed. Kluwer, London, 2013, p. 15.

În aplicarea dispozițiilor legale, un rol esențial revine instituțiilor naționale pentru drepturile omului și organizațiilor neguvernamentale în domeniu. Institutul Român pentru Drepturile Omului (IRDO), prima instituție națională pentru drepturile omului creată în România după 1989, este singura instituție națională din țara noastră care a fost recunoscută ca având această calitate, de către Comitetul de Coordonare a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului din sistemul ONU. IRDO își desfășoară activitatea potrivit Principiilor de la Paris, formulate în 1991 la Conferința consacrată instituțiilor naționale de drepturile omului, principii devenite document oficial al Adunării Generale ONU în 1993. Acestea au în vedere: un mandat „cât mai larg posibil”, care să aibă la bază standardele universale ale drepturilor omului și care să includă dubla responsabilitate de a promova și de a proteja drepturile omului, totodată acoperind toate drepturile; independență față de guvern; independență garantată prin Constituție sau prin lege; putere adecvată de investigare; pluralism, inclusiv prin structura personalului și/sau cooperare efectivă și resurse umane și financiare adecvate¹⁸. De altfel, Institutul corespunde cerințelor formulate și de Consiliul Europei prin Recomandarea Comitetului de Miniștri privind înființarea de instituții naționale independente pentru promovarea drepturilor omului¹⁹.

Institutul Român pentru Drepturile Omului, ca instituție națională de drepturile omului, și în calitate sa de mecanism independent pentru monitorizarea implementării Convenției, potrivit art. 33.2 din CDPD, a analizat modul în care sunt respectate drepturile persoanelor cu dizabilități în țara noastră prin rapoartele realizate privind *Evoluția protecției și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități în România*. Astfel, s-a procedat la o cercetare obiectivă a modului în care prevederile Convenției ONU sunt reflectate în legislația din România. De asemenea, prin cercetări proprii sau prin investigații ale unor instituții publice sau ale unor ONG-uri cu care s-a colaborat, s-a analizat modul în care

¹⁸ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *20 de ani de la adoptarea Principiilor de la Paris*, în „Drepturile Omului”, nr. 3/2013, p. 92.

¹⁹ A se vedea *Romanian Institute for Human Rights annual report – 2015*, în „Drepturile Omului”, nr. 1/2016, p. 53.

prevederile Convenției sunt respectate în țara noastră²⁰.

Amintim faptul că Institutul Român pentru Drepturile Omului, a realizat la nivel național, în afara rapoartelor independente din anii 2013 – 2015, numeroase cercetări științifice, concretizate în volumele „Egalitatea de șanse pentru persoane cu handicap, Instrumente Internaționale și jurisprudență” (2004), „Nediscriminare, Autonomie, Incluziune” (2012), „Evoluția protecției și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități în România” (2013), „Rights of persons with disabilities in Romania. Recent Developments” (2014), „Drepturi egale și mediu accesibil” (2014), dar și în studii prezentate în diferite conferințe naționale și internaționale la alcătuirea cărora au contribuit personalități ale vieții științifice internaționale, cercetători IRDO, cadre didactice.

De asemenea, Institutul este implicat, alături de ceilalți parteneri, din cadrul Rețelei Europene de Instituții Naționale pentru Drepturile Omului, în proiectul privind „Drepturile persoanelor vârstnice și îngrijirea de lungă durată”.

Dimensiunile Convenției și gama de probleme pe care aceasta o pune în discuție, fac din monitorizarea și punerea în aplicare a acesteia o provocare pentru specialiștii din domeniul drepturilor omului. Mai ales ținând seama de faptul că acceptarea discriminării pe criteriu de dizabilitate este adânc înrădăcinată în multe societăți. Ea se bazează în mare parte pe ignorantă, nu pe recredință. Punerea în aplicare a Convenției presupune, pe lângă resurse financiare și angajament, creativitate și colaborare, aspecte cheie explorate în cadrul raportului și care necesită o atenție imediată.

Având în vedere că, după statisticile europene, la nivelul Uniunii Europene o persoană din șase, adică în total cca 80 de milioane de persoane, suferă de o dizabilitate și că nivelul de sărăcie al acestor persoane este de 70% mai mare decât media populației, Uniunea Europeană a adoptat „Strategia europeană 2010–2020 pentru persoanele cu dizabilități: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere”, care urmărește îmbunătățirea situației economice și sociale a acestor persoane. Strategia are în vedere furnizarea, la nivel regional

²⁰ A se vedea Rapoartele IRDO din anii 2013, 2014, 2015.

europăean, a unui cadru de acțiune care să abordeze, împreună cu acțiunile ce se vor desfășura la nivel național, diversele probleme ale persoanelor cu dizabilități de toate vârstele. Se urmărește participarea deplină a acestor persoane la întreaga viață economică și socială, prin promovarea unei creșteri durabile a incluziunii, astfel încât viața fiecărui individ să fie mai bună, să aducă beneficii însemnate societății și economiei.

Pentru eliminarea barierelor existente, Comisia europeană a identificat ca domenii principale: accesibilitatea, participarea, egalitatea, ocuparea forței de muncă, educația și formarea, protecția socială, sănătatea și acțiunile externe.

Așa cum se arată în nota de fundamentare a Hotărârii de Guvern nr.655/2016, strategia adoptată de Guvernul României „își propune să dea coerență politicilor din domeniul dezabilității și între diferite niveluri și mecanisme de guvernare” în concordanță cu prevederile tratatelor și convențiilor internaționale la care țara noastră este parte. Așa cum s-a arătat mai sus, această Hotărâre a venit pe un fond deja existent continuând strategia elaborată în 2005.

Hotărârea de Guvern nr. 655/2016 aprobă Strategia națională „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități”, 2016-2020 și Planul operațional privind implementarea strategiei menționate care au fost publicate în anexele 1 și respectiv 2 ale Hotărârii de Guvern. Strategia cuprinde douăsprezece capitole. În primul capitol se arată că Strategia își propune să asigure implementarea în țara noastră a Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități. În continuare, este prezentat procesul de elaborare a Strategiei, se dă definiția termenilor, expresiilor și sintagmelor utilizate în cadrul Strategiei pentru ca în capitolul următor care cuprinde informații generale relevante să fie descrisă situația actuală din țara noastră și să se arate care sunt beneficiarii direcți și indirecti ai Strategiei. Apoi, într-un capitol aparte, sunt prezentate prioritățile Programului de guvernare, reglementările internaționale, regionale și naționale în materie. Capitolul următor este consacrat definirii termenilor de „handicap” și „dizabilitate” de exemplu, faptul că în Constituție se utilizează termenul de handicap²¹ iar în Convenția ONU ratificată de România folosește termenul de

²¹ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *International Encyclopaedia for Constitutional Law*, Romania, Wolters Kluwer, 2016, p.14.

handicap și, așa cum recunoșteam și noi, cu altă ocazie, dacă „literatura de specialitate abordează problema handicapului și a dizabilităților din perspectiva modelului social imperfect, care comportă inechități și abuzuri față de unele persoane”²², „totuși, în reglementările internaționale, uneori, se face încă deosebirea dintre dizabilitate și handicap în funcție de raportarea la modelul medical sau la cel social sau la domeniile de reglementare juridică, în legislația antidiscriminare, în legislația din domeniul asistenței sociale”²³. Dorim să menționăm că încercări de definiții și de clarificări a termenilor de mai sus se regăsesc în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene în cazurile care privesc nediscriminarea, dar și în jurisprudența națională în materie.²⁴

Un alt capitol, capitolul V privește obiectivele și scopul strategiei, subliniindu-se că scopul este de protecție, promovare și asigurare a exercitării drepturilor omului de către persoanele cu dizabilități și promovare a respectului demnității umane.

Capitolul următor este consacrat principiilor generale ale strategiei și anume: respectarea demnității, a autonomiei și independenței persoanelor cu dizabilități, nediscriminarea, participarea și integrarea deplină și efectivă în societate, respectul pentru diversitate și acceptarea persoanelor cu dizabilități ca parte a diversității umane și a umanității, egalitatea de șanse, accesibilitatea, egalitatea între femei și bărbați, respectul pentru capacitățile de dezvoltare a copiilor cu dizabilități și pentru dreptul copiilor cu dizabilități de a-și păstra identitatea, consultarea și implicarea persoanelor cu dizabilități, a reprezentanților și a organizațiilor lor.

În continuare, în următorul capitol sunt prezentate direcțiile de acțiune pentru implementarea Convenției ONU în țara noastră, pornind de la situația actuală, și anume accesibilitatea, participarea, egalitatea, ocuparea forței de muncă, educația și formarea profesională, protecția socială, sănătatea, precum și statistici și colectarea

²² A se vedea Cuvânt înainte Irina Moroianu Zlătescu, în Irina Moroianu Zlătescu, Anna Maria Neagoe, Marius Mocanu, *Drepturi egale și mediu accesibil*, IRDO, București, 2014, p. 5.

²³ Ibidem.

²⁴ A se vedea Cuvânt înainte Erik Fribergh, Morten Kjaerum, în *Manual de drept european privind nediscriminarea*, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, Consiliul European, 2010, p. 3.

datelor. Următorul capitol se referă la rezultatele strategiei, evidențiindu-se faptul că strategia reprezintă un document programatic ce asigură crearea cadrului normativ în privința promovării principiilor și obiectivelor Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități pentru perioada 2016 – 2020 în scopul asigurării exercitării depline și în condiții de egalitate a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului de către toate persoanele cu dizabilități.

În continuare, în capitolul următor, consacrat indicatorilor, se precizează că indicatorii din Planul operațional sunt indicatori de rezultat, și că anumiți indicatori nu sunt încă disponibili, dar că se impune cunoașterea lor care se poate realiza prin dezvoltarea sistemului de statistici și colectare a datelor.

Strategia are în vedere, consacându-le câte un capitol, atât implicațiile de buget cât și implicațiile juridice. De remarcat, că finanțarea obiectivelor prevăzute în Strategia națională „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități” 2016-2020 se va face în limita fondurilor aprobate. Este vorba de fonduri de la bugetul de stat și de la bugetele locale, dar și din fonduri europene.

Ultimul capitol al noii strategii, capitolul al XII-lea, se referă la coordonare și monitorizare. Se precizează că într-un termen de 120 de zile de la aprobarea Strategiei se va aproba prin ordin al ministrului muncii, familiei, protecției sociale și persoanelor vârstnice și la propunerea Autorității Naționale pentru Persoane cu Dizabilități, instrumentul de monitorizare pentru implementarea Strategiei naționale „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități 2016 – 2020”.

Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități va face anual un raport privind implementarea, iar rapoartele se prezintă în al doilea semestru al anului următor celui pentru care se face raportul. Primul va fi efectuat la sfârșitul celui de al doilea semestru al anului 2017.

Se poate constata că atât Strategia cât și Planul operațional aferent urmăresc asigurarea cadrului normativ corespunzător standardelor internaționale privind promovarea principiilor și obiectivelor Convenției ONU pentru persoanele cu dizabilități.

PREZUMȚIA DE NEVINOVĂȚIE ȘI SOCIETATEA CONTROLATĂ

MIHAI-BOGDAN MARIAN*

Abstract:

In the EU Directive 2016/343 of the European Parliament and of the Council, additions were made regarding the presumption of innocence and the right to be present in criminal proceedings. The new regulation comes to reaffirm EU commitment to meeting the individual rights and freedoms, but, in terms of its necessity is likely to signal some slippage in the evolution of contemporary society, liable to jeopardize the effective operation of the presumption of innocence. Some of these slippages may include certain side effects related to redefining relations between the public and private sphere as well as developments in telecommunications technology, which expose the contemporary society to the exercise of absolute control.

Keywords: presumption of innocence, disciplined society, controlled society, public, private.

Résumé:

Dans la directive européenne 2016/343 du Conseil et du Parlement européens, des ajouts ont été faits en ce qui concerne la présomption d'innocence et le droit d'être présent dans les procédures pénales. Le nouveau règlement vient de réaffirmer l'engagement de l'UE à respecter les droits et libertés individuels, mais, en termes de sa nécessité, il est susceptible de signaler un certain dérapage dans l'évolution de la société contemporaine, de nature à compromettre le bon fonctionnement de la présomption d'innocence. Certains de ces dérapages peuvent inclure certains effets secondaires liés à la redéfinition des relations entre la sphère publique et privée, ainsi que l'évolution de la technologie des télécommunications, qui exposent la société contemporaine à l'exercice du contrôle absolu.

Mots-clés: présomption d'innocence, la société disciplinée, société contrôlée, public, privé.

* Dr.